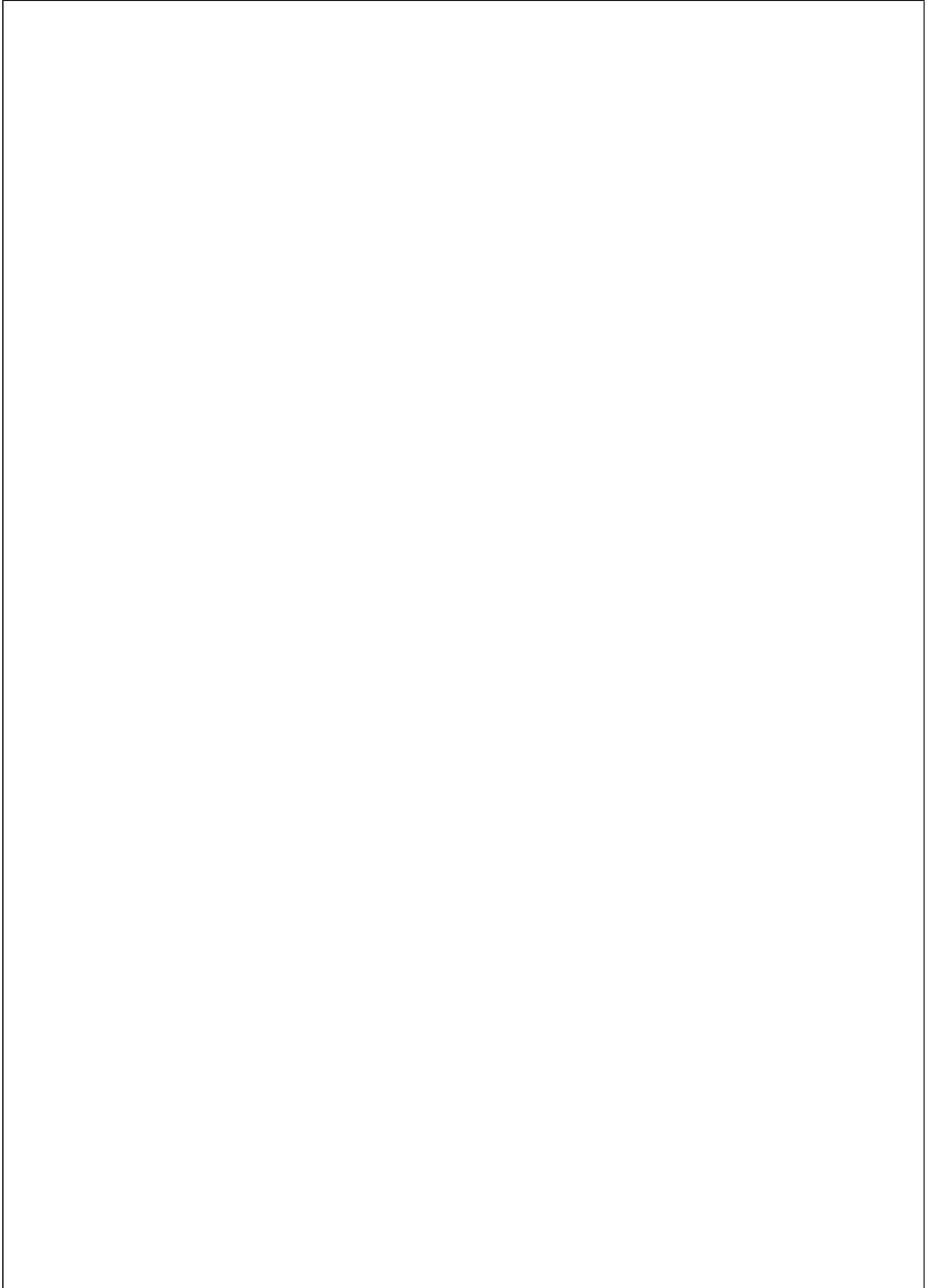

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/223857,Lukasz-Chrobak-Andrzej-ksiaze-Lubomirski-1862-1953-Primus-i-nter-pares-polskich-p.html>
27.02.2026, 05:10

Łukasz Chrobak: Andrzej książę Lubomirski (1862-1953). „Primus inter pares” polskich przemysłowców

Poczet polskich przemysłowców, biznesmenów jest nadal bardzo niedoceniany. Można pokusić się o stwierdzenie, że biografie niektórych z nich to nie są barykady powstańcze, ale „barykady ekonomiczne”, których celem było tworzenie podstaw gospodarki wolnej Polski. Takie przykłady przewijają się przez większość XIX i XX w. w tym w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

22.07

[Gospodarka](#)

Szczególnie interesujące są te sylwetki, które wyróżniały się szeroką wszechstronnością talentów i obszarów swojej działalności. Niewielu bowiem było zdolnych do pracy na płaszczyźnie gospodarczej, politycznej, kulturalnej i społecznej jednocześnie. Stąd na takie osoby można określać mianem *primus inter pares* – pierwszy wśród równych sobie. Na takie miano zasługuje bezwzględnie Andrzej ks. Lubomirski, ordynat przeworski, kurator literacki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie i przemysłowiec.

Przemysłowiec

Ordynat był przedstawicielem jednego z najstarszych i wpływowego rodu książąt Lubomirskich. Przyszedł na świat 22 lipca 1862 r. w Krakowie jako syn Jerzego oraz Cecylii z Zamoyskich. Od dziecka wykazywał się dużą odpowiedzialnością i ambicją. Po ukończeniu Gimnazjum św. Anny w Krakowie odbył studia prawnicze na Uniwersytecie Karola w Pradze.

Wrócił na krótko do Krakowa, by w 1886 r. przenieść się do rodowej siedziby w Przeworsku i objąć funkcję ordynata, a we Lwowie kuratora literackiego Ossolineum. W ciągu następnych 58 lat Lubomirski mocno unowocześnił ordynację, zakładając na jej terenie wiele zakładów przemysłowych. Wśród nich były: fabryka serów i mleczarnia, „Fabryka Wódek, Likierów i Rumu Andrzeja ks. Lubomirskiego”, warsztaty mechaniczne, gorzelnie, browar, cegielnia parowa, tartaki, rafineria spirytusu.

Inwestycje w ramach majątku ordynackiego nie były jednak najważniejsze. Jego największym sukcesem biznesowym było założenie cukrowni w Przeworsku w 1895 r., która przetrwała trudny czas próby „zduszenia” przez kartele cukrownicze austriackie i czeskie na początku XX w. Fabryka ta to nie tylko produkcja, zarabianie pieniędzy przez księcia, ale także podnoszenie kwalifikacji miejscowych robotników i co równie ważne – zmniejszanie bezrobocia.

Wówczas jak i w okresie międzywojennym, cukrownia przeworska stała się symbolem walki o polski przemysł i kapitał w warunkach zwalczania polskiego przemysłu przez zaborcę. Cukrownia jako jedna z nielicznych polskich fabryk przetrwała próby jej unicestwienia w przeciwieństwie do wielu innych polskich zakładów w dawnej Galicji. W okresie międzywojennym należała do jednych z ważniejszych cukrowni w kraju. Fabryka Adama Piaseckiego w Krakowie (obecna firma „Wawel”), druga po Wedlu fabryka czekolady w II RP, zaopatrywała się w cukier właśnie w cukrowni w Przeworsku. Lubomirski przyczynił się na

przestrzeni lat do wybudowania cukrowni w Żuczce (Bukowina) oraz w Horodence (woj. tarnopolskie) oraz uratowania od upadku cukrowni w Wożuczynie (woj. lubelskie).

Jednocześnie w 1921 r. był wśród twórców i jednym z najważniejszych inwestorów Fabryki Wyróbów Gumowych „Kauczuk” w Bydgoszczy S.A. w Warszawie. Była to istotna inwestycja, zważywszy na fakt, że po zakończonej I wojnie światowej mocno przyspieszyła motoryzacja Europy. Obecnie firma znana jest jako Stomil Bydgoszcz.

W ciągu prawie 60 lat energicznej pracy, Lubomirski był akcjonariuszem spółek w niemal wszystkich branżach przemysłowych, wliczając w to także spółki związane z wydobywaniem ropy naftowej.

Związki z Ossolineum

Obok przedsięwzięć przemysłowych nie zapominajmy, że książę był również kuratorem słynnego lwowskiego Ossolineum. Jako kurator nie ingerował w pracę merytoryczną dyrekcji oraz pracowników. Dzięki jego staraniom uruchomiono nowoczesną drukarnię Wydawnictwa Ossolineum. Jego marzeniem, choć niespełnionym, było całkowite unowocześnienie działalności instytutu oraz wybudowania nowego, funkcjonalnego gmachu.

Wśród jego inicjatyw była wizja przygotowania syntezy dziejów polskich przemysłowców w byłej Galicji. Miało to na celu zaprezentowanie dorobku ekonomicznego polskich przedsiębiorców w oparciu o domowe archiwa. W 1937 r. Lubomirski powołał komitet redakcyjny (z prof. Franciszkiem Bujakiem na czele) w celu przygotowania takiej publikacji. Niestety, wojna uniemożliwiła zrealizowanie tego celu.

W czasie II wojny światowej Andrzej Lubomirski wciąż był mocno zaangażowany w sprawy Ossolineum. Po zajęciu Lwowa przez Niemców w 1941 r. był w stanie nawiązać kontakt z pracownikami zakładu. Poprzez Mieczysława Gębarowicza, przekazywał na ich rzecz znaczne kwoty pieniędzy.

[Czytaj artykuł Łukasza Chrobaka *Andrzej książę Lubomirski \(1862-1953\). „Primus inter pares” polskich przemysłowców na portalu przystanekhistoria.pl*](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Gospodarka

Artykuł